

Sociale uitsluiting in Delft

Gemeente Delft

We gaan in deze factsheet in op het begrip sociale uitsluiting. Sociale uitsluiting wordt gekenmerkt door beperkte maatschappelijke participatie, financiële beperkingen, vervagend normbesef en achterstelling in toegang tot hulpverlening, zorginstanties en huisvesting.

In deze factsheet komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Wat is sociale uitsluiting?
- Wat doet Delft aan sociale uitsluiting?
- Sociale uitsluiting in cijfers
- Sociale uitsluiting in Delft
- Sociale uitsluiting op diverse terreinen

Wil je meer informatie over de cijfers?

Neem dan contact op met Graziella Vitale van Gegevensmanagement/Onderzoek en Statistiek (gvitale@delft.nl).

Wat is sociale uitsluiting?

Van sociale uitsluiting is sprake als mensen niet volledig deel kunnen nemen aan het maatschappelijk leven. Daarbij gaat het om deelname op zowel sociaal, cultureel als economisch gebied.

Participatiesamenleving

De rol van de overheid en de burgers is aan het veranderen.

Er is een andere kijk op de samenleving.

De overheid speelt een kleinere rol in de ondersteuning aan en zorg voor burgers. Burgers moeten meer voor zichzelf en voor elkaar zorgen; er is sprake van een participatiesamenleving.

Sociale uitsluiting

Niet iedereen kan makkelijk participeren. Van sociale uitsluiting is sprake als mensen niet volledig deel kunnen nemen aan het maatschappelijk leven. Daarbij gaat het om deelname op zowel sociaal, politiek, cultureel als economisch gebied. Het wordt gekenmerkt door beperkte maatschappelijke participatie, financiële beperkingen, vervagend normbesef en achterstelling in toegang tot hulpverlening, zorginstanties en huisvesting.

Individuele en maatschappelijke risicofactoren

Sociale uitsluiting ontstaat in een samenspel van risicofactoren op individueel niveau zoals laag opleidingsniveau, laag inkomen en niet-westerse etniciteit, en maatschappelijke factoren zoals stigmatisering, financiële ontoegankelijkheid van voorzieningen, individualisering en bureaucrativering.

Hoe kun je sociale uitsluiting meten?

In de Omnibusenquête is de indicator sociale uitsluiting opgebouwd uit vier verschillende dimensies waarop iemand sociaal uitgesloten kan zijn, te weten: **sociale participatie** (o.a. eenzaamheid), **materiële deprivatie** (o.a. rondkomen), **toegang tot sociale rechten** (o.a. tevredenheid over de woning) en **normatieve integratie** (o.a. iets doen voor de

buren). We sluiten hiermee aan bij de definitie van en berekening door de GGD.

Sociale participatie wordt gemeten aan de hand van de volgende vraag en stellingen:

- Hoe vaak heeft men contact met de burens of mensen in de straat?
- Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan
- Ik ervaar een leegte om mij heen
- Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen
- Ik mis gezelligheid om mij heen
- Vaak voel ik me in de steek gelaten

Materiële deprivatie wordt gemeten door te vragen of men moeite heeft om rond te komen van het inkomen en of men voldoende geld heeft om het huis te verwarmen, lidmaatschap van een sportclub of vereniging te betalen en bij vrienden of familie op bezoek te gaan.

Toegang tot sociale grondrechten wordt gemeten door de stelling "De mensen in mijn buurt kunnen in het algemeen slecht met elkaar opschieten" voor te leggen, door te vragen hoe tevreden men is met de woning (dit kan worden aangeduid met een rapportcijfer) en door te vragen of men zelf of iemand in het huishouden de afgelopen 12 maanden een medische behandeling of tandheelkundige behandeling nodig had, maar deze niet ontvangen heeft.

Normatieve integratie wordt gemeten door te vragen of men wel eens aan goede doelen geeft, of men wel eens iets voor de burens doet, of men glas naar de glasbak brengt en door de stelling "Werken is slechts een manier om geld te verdienen" voor te leggen.

Wat doet Delft aan sociale uitsluiting?

Rol van de gemeente

De mate waarin de gemeente kan bijdragen aan het voorkomen of tegengaan van de negatieve effecten van sociale uitsluiting is sterk afhankelijk van haar taak en rol.

Werken aan de inclusieve stad

De gemeente werkt op veel niveaus, met veel mensen, aan de inclusieve samenleving en het voorkomen van uitsluiting. Dat doet zij met bestaand beleid, gericht op meedoen, inkomen, werk, gezondheid, onderwijs, cultuur en wonen. Ook werkt ze aan innovaties die participatie bevorderen, ervoor zorgen dat burgers mee kunnen (blijven) doen en zelf kunnen bijdragen aan de samenleving. Niet alleen de gemeente, maar ook partners dragen hieraan bij.

Direct sturen

De gemeente heeft beperkte mogelijkheden om direct te sturen op het voorkomen van de negatieve effecten van sociale uitsluiting. Leeftijd, etnische achtergrond en huishoudsamenstelling, bijvoorbeeld, zijn een gegeven. De gemeente gaat ook niet over lonen die werkgevers uitbetalen of de hoogte van uitkeringen.

Het onderwijs heeft een zorgplicht voor het bieden van een passende plek, kinderen mogen niet thuiszitten. Er zullen situaties zijn dat kinderen tijdelijk ongewenst thuiszitten omdat nog geen passende plek gevonden is. De gemeente kan inwoners informeren en stimuleren om onderwijs te volgen dat kansen biedt op een baan. Verder heeft de gemeente een taak om te zorgen voor goede schoolgebouwen.

Als het gaat om gezondheid kan het Rijk ongezond gedrag ontmoedigen (suiker) of verbieden (drugs). De gemeente heeft daarbij een rol om gezond gedrag te stimuleren, met voorlichting.

Indirect sturen

De gemeente heeft meer mogelijkheden om indirect te sturen op factoren die van invloed zijn op sociale uitsluiting.

In het ruimtelijk domein kan de gemeente werken aan meer gevarieerd aanbod van woningen en woonmilieus. Door voldoende koopkracht in de wijk te houden, kunnen winkels en voorzieningen blijven bestaan. De gemeente kan ook zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. En de gemeente kan ruimtelijke en sociale vraag-

stukken verbinden, door bij gebiedsontwikkeling en renovatie ook te werken aan de sociale opgaven.

In het sociaal domein kan de gemeente sturen op goede zorg en ondersteuning voor hen die dat nodig hebben, op basis van wetgeving (jeugd, Wmo, Participatiewet). Via integratiebeleid stimuleert de gemeente samenleven en ontmoeting. Ook kan de gemeente burgerinitiatieven stimuleren en netwerken ondersteunen.

Op het vlak van financiën kan de gemeente ondersteunen met tegemoetkomingen en inkomensondersteunende maatregelen, zoals kwijtscheldingsbeleid en korting op zorgverzekering en andere vormen van bijzondere bijstand. Zij stimuleert voor kinderen toegang te stimuleren tot voorzieningen, sport, en cultuur.

Politiek en bestuur zijn ook factoren die van invloed zijn op sociale uitsluiting. De gemeente stuurt hierop door gesprekken te voeren in het sociaal domein en bewoners te betrekken bij besluitvorming, vooral als het hun directe woonomgeving en buurt betreft.

Inwoners onderling

Er bestaan verschillende groepen in de maatschappij die weinig met elkaar doen en elkaar niet kennen. Dat is een gegeven en ook niet erg: iedereen heeft zijn eigen vriendenkring en relaties. Het wordt wel een probleem als groepen tegenover elkaar gaan staan en vinden dat vooral de andere groep de oorzaak van een probleem is of zich moet aanpassen. De gemeente kan dat gedrag 'dempem' door objectief te informeren, gesprekken te organiseren en ontmoetingen te stimuleren via school, sport, cultuur en buurthuis. Is er sprake van strafbaar gedrag, dan is het een taak voor de politie en justitie om de orde te handhaven.

Sociale uitsluiting in cijfers

We onderscheiden drie gradaties van sociale uitsluiting: 'niet of nauwelijks', 'enigszins' en 'matig tot sterk' uitgesloten. Gemiddeld is 5% van alle Nederlanders matig tot sterk sociaal uitgesloten, in Delft ligt dit aandeel op 6%.

In onderstaande tabel staat welk deel van de bevolking matig-sterk sociaal uitgesloten is in diverse gemeenten in de regio.

Plaats	matig-sterk sociaal uitgesloten
Nederland	5%
Den Haag	14%
Rotterdam	12%
Delft	6%
Leidschendam-Voorburg	7%
Midden-Delfland	1%
Pijnacker-Nootdorp	4%
Rijswijk	5%
Wassenaar	4%
Westland	3%
Zoetermeer	8%

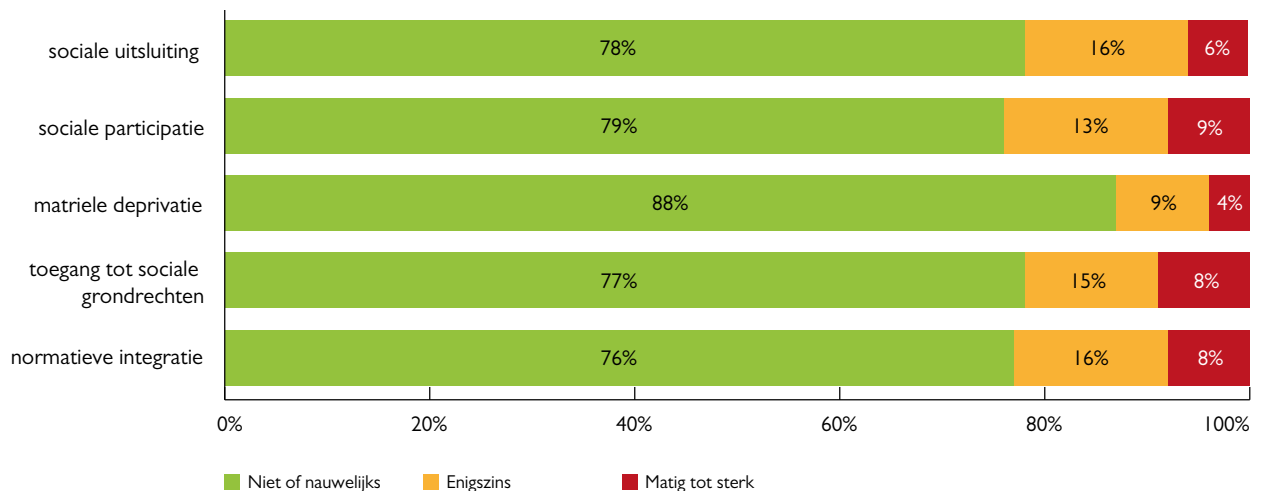
Bron: Gezondheidsenquête 2016, behalve cijfer Nederland (2012), Rotterdam (Gezondheidsmonitor 2016), Delft (Omnibusenquête 2021)

Sociale uitsluiting in Delft, naar dimensie

De score voor sociale uitsluiting is zoals eerder al genoemd opgebouwd uit de vier gemeten dimensies: sociale participatie, materiele deprivatie, toegang tot sociale grondrechten en normatieve integratie. In onderstaand figuur zien we het deel van de Delftse bevolking dat sociaal uitgesloten is, per dimensie.

Sociale Uitsluiting

bron: O&S Delft, Omnibus 2021

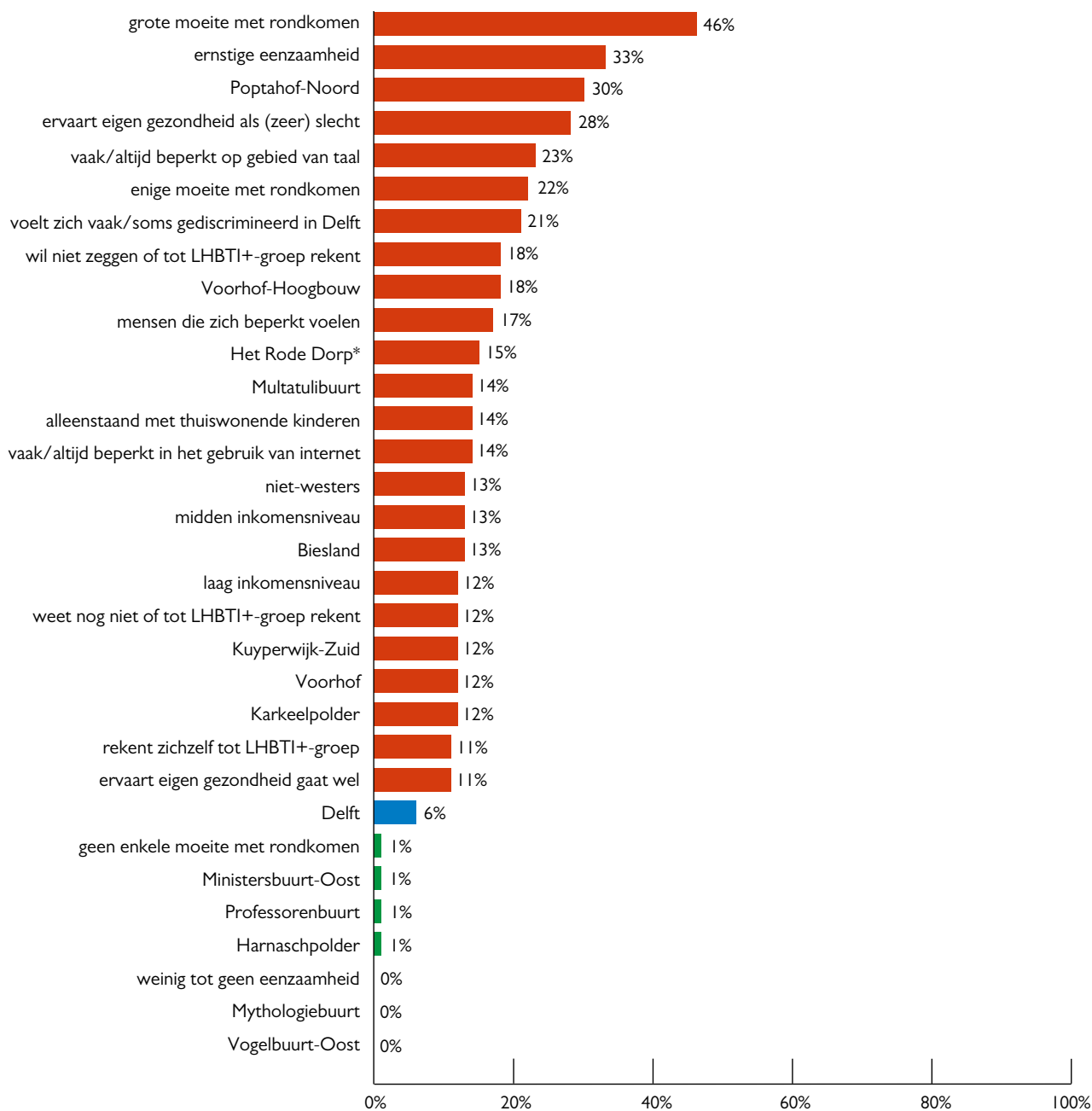
Sociale uitsluiting in Delft

In onderstaand figuur is in één oogopslag te zien welke inwoners van Delft in meerdere mate sociaal uitgesloten zijn (de rode balken; minimaal 5% meer dan het gemiddelde) en welke inwoners in mindere mate sociaal uitgesloten zijn (de groene balken; minimaal 5% minder dan het gemiddelde). Het gemiddelde van Delft is in het blauw aangegeven. Van de

mensen die aangeven grote moeite te hebben met rondkomen is bijna de helft (46%) matig-sterk sociaal uitgesloten. Onder de mensen die ernstig eenzaam zijn ligt dit op 33%. Een derde deel van de mensen die in Poptahof-Noord wonen is sterk-matig sociaal uitgesloten en 28% van de mensen die de eigen gezondheid als (zeer) slecht ervaren.

Sociale uitsluiting (matig/sterk) in Delft, naar achtergrondgegevens

bron: O&S Delft, Omnibus 2021

* Aantal respondenten in 2021 is laag, cijfer als indicatie gebruiken

Sociale uitsluiting op diverse terreinen

Sociale uitsluiting en gezondheid

In Nederland zijn grote verschillen in gezondheid tussen mensen met een hoge en een lage sociaal economische status (SES). Sociale uitsluiting speelt een belangrijke rol in het ontstaan en voortbestaan van deze verschillen.

Een slechte gezondheid kan leiden tot sociale uitsluiting, maar ook andersom leiden sociale uitsluiting en de problemen die daaraan ten grondslag liggen tot een slechtere gezondheid. Het percentage inwoners dat een goed ervaren gezondheid heeft, is lager bij inwoners die matig tot sterk sociaal uitgesloten zijn (47%) dan bij inwoners die enigszins (71%) of niet of nauwelijks (82%) sociaal uitgesloten zijn.

	goed ervaren gezondheid
matig-sterk sociaal uitgesloten	47%
enigszins sociaal uitgesloten	71%
niet of nauwelijks sociaal uitgesloten	82%
Delft gemiddeld	78%

Bron: O&S Delft, Omnibusenquête 2021

Ook het omgekeerde zien we dus: het percentage inwoners dat matig-sterk sociaal uitgesloten is, is hoger bij inwoners die een minder goed ervaren gezondheid hebben (28%, Delft: 6%).

	matig-sterk sociaal uitgesloten
(zeer) goed ervaren gezondheid	4%
gaat wel ervaren gezondheid	11%
(zeer) slecht ervaren gezondheid	28%
Delft gemiddeld	6%

Bron: O&S Delft, Omnibusenquête 2021

Zelfredzaamheid

In de Omnibusenquête 2021 hebben we een aantal stellingen en vragen voorgelegd waarmee we de zelfredzaamheid van de mensen kunnen meten. De indicator zelfredzaamheid is opgebouwd uit 3 onderdelen:

- zelfzorgend vermogen
- zelforganiserend vermogen
- weerbaarheid/veerkracht

De scores op deze drie onderdelen bepalen de mate van zelfredzaamheid. Elk onderdeel heeft 3 scores: een lage score, een matige score en hoge score.

Uit onderstaand figuur kunnen we aflezen dat 17% van de Delftenaren een lage score op zelfzorgend vermogen heeft. Onder de mensen die sociaal uitgesloten zijn, is dit hoger, namelijk 52%.

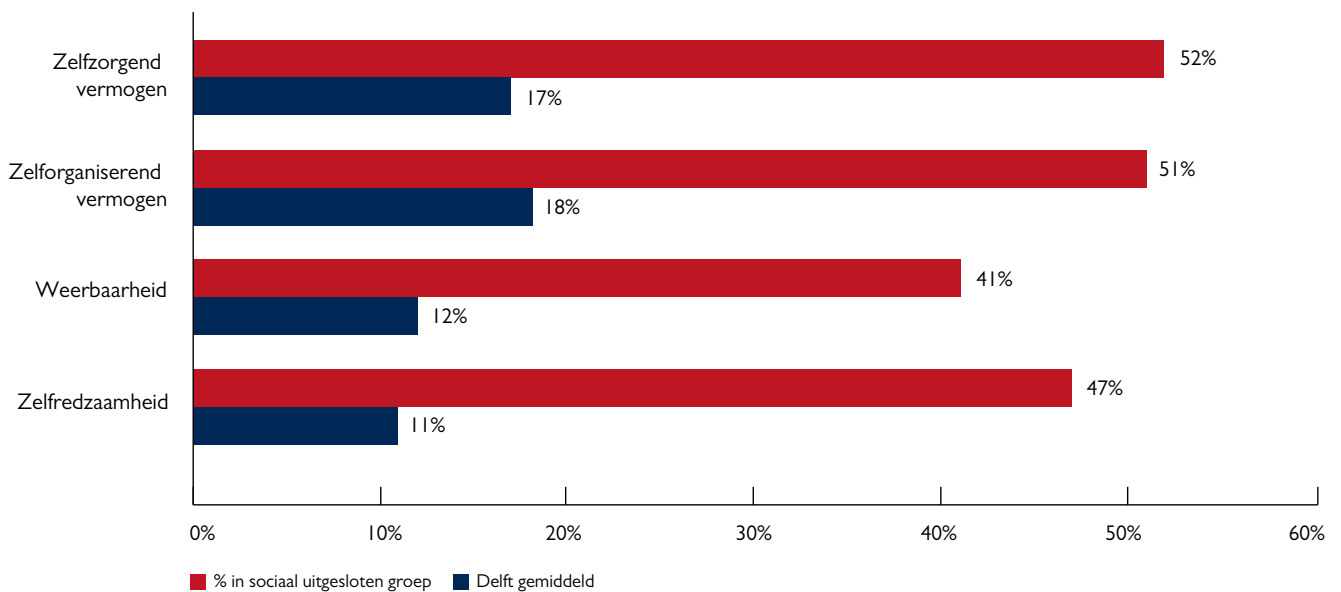
Bijna twee op de tien Delftenaren hebben een lage score op het zelforganiserend vermogen, onder de sociaal uitgesloten en ligt dit op 51%.

Op weerbaarheid heeft 12% van de Delftenaren een lage score en bij de sociaal uitgesloten en ligt dit op 41%.

Uiteindelijk heeft in Delft 11% van de mensen een lage score op zelfredzaamheid, onder de sociaal uitgesloten en ligt dit op 47%.

Zelfredzaamheid (% met een lage score)

bron: O&S Delft, Omnibus 2021

Sociale uitsluiting en geluk

De mate van gelukkig zijn zegt iets over de tevredenheid met het eigen leven, met de huidige levensomstandigheden.

Gemiddeld geven Delftenaren een 7,5 voor hun geluk. Onder de mensen die sociaal uitgesloten zijn ligt dit cijfer lager, namelijk een 5,2.

Het gemiddelde cijfer voor geluk is berekend aan de hand van de scores op het cijfer voor 'recent' geluk en aan de cijfers gegeven op de stellingen "Ik ben een gelukkig mens" en "Ik ben tevreden over het leven dat ik nu leid".

Ook op deze onderdelen geven de mensen die sociaal uitgesloten zijn een lager cijfer dan gemiddeld. Het verschil is steeds ongeveer 2 hele punten, zie onderstaand figuur.

Het cijfer voor recent geluk uit onderstaand figuur is berekend over de vraag: Hoe vaak voelde u zich gelukkig in de afgelopen 4 weken?

In onderstaande tabel zien we dat de helft van de Delftenaren (51%) zich de afgelopen 4 weken voortdurend/meestal gelukkig

voelden. Onder de groep mensen die sociaal uitgesloten zijn ligt dit een stuk lager, namelijk op 14%.

	Delft gemiddeld	matig-sterk sociaal uitgesloten
voortdurend/meestal	50%	16%
vaak	31%	27%
soms	15%	40%
zelden/nooit	4%	18%
totaal	100%	100%

Bron: O&S Delft, Omnibusenquête 2021

Gebruikte bronnen:

- Een stad met verschillen. Een verkenning van tweedeling en meerdeling in Delft, 2019
- GGD Zuid-Holland West, Resultaten van het Gezondheidsonderzoek, 2016
- GGD Haaglanden, Gezondheidsmonitor Den Haag, 2016
- GGD Rotterdam-Rijnmond, Gezondheidsmonitor 2016
- O&S Delft, Omnibusenquête, 2021
- Sociaal uitgesloten in de grote stad, G4-User (Urban Social Exclusion Research), 2014

Geluk

bron: O&S Delft, Omnibus 2021

